

Awî herekîne şonê  
Şonê wextî ser  
Wextî ser...  
Yê ma bineyke qedêr  
Bineyke cuye  
Bineyke adiro har  
Mi dest de efsûnî çin ê  
Kerametî qet çin ê  
Ez nêşikîna bibî boranê  
Ez nêşikîna asmên de biçerexî  
Ez nêşikîna bibî qîrî  
Firr bidî koyan ser de  
Destê mi çin ê dêsan de  
Vilî zergûn nêbenê kerra de  
Wadê mi tena çekuyê viran ê  
Wadê mi tena helbest ê  
Ez to rê huyayîşê boranan  
wad kena  
Yew zî zerrî, çewresê to de  
Zerrîya mi!...

Bedrîye TOPAÇ

## MURAD ÇÎÇEK: Standardîzekerdişê ziwanî çiyêde pozîtîf o



**Murad Çîçek:** “Ma mudaxaleyê metnanê folklorîkan nêkenîme. O semed ra kî metnê folklorîkî sey eslê xo yê. Derheqê a mintîqa de çi ke esto înan bi şeklêde pak neql keno.

Standardîzekerdişê ziwanî muhîm o, lazim o kî. Çunke ma ewro bi qiseykerdene yewbînan îdare kenîme labelê meşte-bîro ke bi ziwanê ma perwerde ame dayîş, o wext merdim ere ziwanêde standard geyreno. Standardîzekerdişê ziwanî çiyêde pozîtîf o. Mi gore, standardîzekerdişê kirmanckî ganî her mintîqa ra bo, yew mintîqa ra nê. Xora qaso ke ma zanîme ziwanzanê ma kî wina kenê.”

Roportajkerdox: **Murad Aygun** →4

Mesul û dersdarê unîversîteyanê ke beşê înanê kurdkî esto Wan de kom bîyî, perwerdeyê berz yê kurdkî munaqêşe kerd û qerarê muhîmî girewtî.

43 kadroyê akademîkî yê Beşê Ziwan û Edebîyatê kurdkî yê enstîtuyanê ziwananê ganîyan ke nika hewt unîversîteyanê Tirkîya de estê rojanê 31 gulanê-1 hezîrane 2014 de seba yew komxebate ameyî pêser. Akademîsyenan komxebate de hem problemê xo munaqêşe kerdî hem zî derheqê ameyeyê perwerdeyê berzî yê kurdkî de qerarê muhîmî girewtî.

Beşdaran peynîya kombîyayîşî de yew vilaweka peynî ya muştereke seba rayêpêroyî vila kerde.

Vilaweka peynî ya beşanê ziwan û edebîyatê kurdkî wina ya:

“Ma sey beşanê (bölüm) ziwan û edebîyatê kurdkî yê enstîtuyanê ziwananê ganîyan ke nika hewt unîversîteyanê Tirkîya de estê, mabênê 31ê gulanê û 1ê hezîrane de, problemanê perwerdeyê kurdkî ser o komxebatêke (çalıştay) amade kerde. Ma netîceyanê na komxebata xo ya hempare raya pêroyî rê îlan kenê.

**1)** Ma qerar da ke komxebata ma her serre unîversîteyêke de bêro amadekerdiş.

**2)** Komxebate qerar da ke

## Komxebata 1. ya Perwerdeyê Berz yê Kurdkî



seba caardişê karanê komxebate, endamanê nê unîversîteyan ra komîsyonêk bêro viraştîş.

**3)** Komxebate qerar da ke seba yewkerdişê bername û mufredatê beşan xebate bibo.

**4)** Heme beşdaranê komxebate pêşnîyaz (öneri) kerd ke serranê 2014 û 2015 de, muraçaatê akardişê doktora hetê YÖKî ra bêro qebulkerdiş ke wendekarê masterî bişêyê (bi-

eşkê) perwerdeyê xo yê akademîkî bidomnê (dewam bikê).

**5)** Komxebate qerar da ke ganî 1500 wendekarê lîsansê berzî yê bêtezî yê ke bi lehçeyanê kurdkî kurmanckî yan zî zazakî wendo û mezûn bîyê, ca de dest bi kar bikîn.

**6)** Hêviya komxebate a ya ke beşê lîsansî yê ziwan û edebîyatê kurdkî bikewîn mîyanê lîsteya beşanê ke formasyon gênê.

**7)** Komxebate waşt ke heme unîversîteyanê mintîqaya ma de beşê ziwan û edebîyatê kurdkî bêrin akardiş.

**8)** Komxebate waşt ke fakulteyanê perwerdeyî (eğitim fakülteleri) de beşê mamostayîya kurdkî bêrin akardiş û dosyayê ke YÖK de derheqê na babete de yê berin qebulkerdiş.

**9)** Komxebate eşkera kerd ke seba şaxê mayzanîstê (anabilim dalı) ziwan û edebîyatê kurmanckî û ziwan û edebîyatê zazakî, ganî komîsyonê mîyanê unîversîteyan (üniversitelerarası kurul) kadroyanê doçentî ako.

**10)** Komxebate qerar da ke beşê ziwan û edebîyatê kurdkî, hem têkilîyanê (ilişki) xo û unîversîteyanê Mintîqaya Federal ya Kurdîstanî hem zî têkilîyanê xo û heme sazgehanê sivilan yê bi ziwan û edebîyatê kurdkî ra eleqedar aver bero.

**11)** Komxebate qerar da ke seba îlankerdişê babetanê tezan yê heme beşan, beşî yewbînî de têkilî ronîn, nameyê tezanê ke qebul bîyê keyepelanê (ana sayfa) resmîyan yê beşan de îlan bikîn.

**12)** Komxebate qerar da ke heme beşê ma yê kurdkî, dersdayîş û nuştîşê tezan de bitaybetî (özellikle) giraniye bidîn her di lehçeyanê kurdkî; kurmanckî û zazakî.”



EDÎTORÎ  
RA

Roşan LEZGÎN

**M**a pêro zanê ke kirdkîya ma serre bi serre mîyanê şarê ma ra bineyna kêmiyena. Helbet tayê kes yan keyeyê zanaye û wayîrê hîsiyatî estê ke bi zanayîş kirdkî qisey kenê. La bi hawayêko umûmî neslê ma yê neweyî êdî kirdkî qisey nêkenê. Na nuqta de kêmanîya tewr pîle yê pîlan a. Eke neslê verênî, dapîr û bapîrê ma mîyan ra wedariyê, rewşa kirdkî heqîqeten zaf krîtîk bena. Gereka ma na mesela ser o bifikirîyê ke ma eşkenê senî kirdkî neqlê neslê xo yê amayeyî bikin.

Mucadeleyo ke beno helbet zaf muhîm o, la eşkera yo ke no mucadele qîm nêkeno. Meselaya ciwîna-yîşê kirdkî tena barê milê çend kesan nîyo!

Heto bîn ra, nê da-des serranê peyênan de kirdkîya nuştekî zaf aver şîye. Sey nimûneyî, nika pancas ra vêşêr kitabê edebî yê kirdkî estê. Eke ma heme kitabên kirdkî biyarin yew ca, kitabxaneyêko baş yê kesî yeno meydan.

Nê serranê peyênan de kovar û rojnameyan zî kirdkîya nuştekî de gamêka zaf muhîme eşte. Kovar û rojnameyê kirdkî averşiyayîşê kirdkîya nuştekî de rolê mektebî kay kenê. Ganî merdim heqê kursan zî

înkâr nêkero. Çünke gelêk kursê ziwanî dîyayî, wendiş û nuştîşê kirdkî nê kursan reyde weş vila bî. Unîversîteyan de abîyayîşê beşanê kurdî (kurmançî û kirdkî) zî averşiyayîşê kirdkîya nuştekî de rewşêka pozîtîfe arde meydan, zaf faydeyê xo bi.

Eke ma bi çimê des serrî tîya ra ver biewnîn, qaso ke merdim xeyal nêkeno kirdkîya nuştekî aver şîye, wendox û nuşttoxê kirdkî zêdîyayî. Êdî merdim bi rehetî eşkeno vajo ke warê wendiş û nuştîşî de yew entelejensîyaya kirdkî esta.

No averşiyayîş, na rewşa başe ya kirdkîya nuştekî xovero nêameye meydan. Çîyo tewr muhîm, averşiyayîşê kirdkîya nuştekî bi destê kirdan bi xo, bi xebata şexsanê fedakaran bîye. Nê warî de bi kedêka pak û helale xeyretêko zaf cidî dîya. Zaf kesan herinda xo ra xeyret kerd. Eynî sey çilkanê varanî, wina her çilke herinda xo de ameye war, nê çilkî resayî pê. Nika deryayê kirdkî çin bo zî qet nêbo ma eşkenê vajin ke yew goleka ma esta.

Ez hêvîdar a ke xebata kirdkîya nuştekî bi nê tempoyî roje bi roje hîna aver şiro. La gereka ma rey-rey bala xo bidin rewşa xo ser, kêmanî û qelsîya xo zî bivînin. Ma vajin ke, kirdkîya nuştekî gelêk aver şîya, bi desan belkî bi seyan nuşttoxê ma yê neweyî estê. Gelo hetê kalîteyê nuştîşî ra rewşa înan senîn a?

Mi gore problemê tewr sereke yê nuşttoxanê kirdkî no yo ke qismêko muhîm nêzanê cumle saz bikerê, cumleyê înan fehm nêbenê. Ez wexto ke metnanê înan wanena, ez

vana qey ez sey kerkince wina kişte ser rayîr şina, dewqa mi şina.

Metnê ke mi rê yenê, ez heta ke fehm kena, perîşan bena. Ge-ge ez fehm nêkena ke cumle se vana. Cumleya ke fehm nêbîya, ez îşaret kena, nuşttoxî/e ra persena. Ez ewnîyena cewabo ke danê û cumle qet pênegênê. Vanê mi waştto ez wina wina vajî. La kenê xo vîr ra ke ganî merdim çî fikirîno, wazeno çî vajo, gereka eynî çî bi çekuyan îfade bikero. Çünke mumkin nîyo ke nuşttox tim verê wendoxan de hazir û nazir bo, cumleya ke fehm nêbena, îzeh bikero! Xora hewce zî nêkeno. Çünke nuştîş sey qiseykerdişî nîyo. Merdim eşkeno yew cumleya xo des rey, bi des awayî newe ra awan bikero. La zafê nuşttoxanê ma bicidîyet bala xo nêdanê karê xo yê nuştîşî ser, nuşttoxê xo tekrar nêwanenê. Eke biwanê zî bi çimê wendoxî bala xo nêdanê ser ke hela cumleyê înan fehm benê yan ney.

Qismêkê nuşttoxanê ma tena bala xo danê çekuyan ser. Vanê qey eke çekuyê înan formê standardî de bê, mesela qedîyena. Helbet ziwanê nuştekî de şuxulnayîşê formanê standardan yê çekuyan zaf muhîm o. Ancî îmla yanî rastnuştîş zî zaf muhîm o. La ganî merdim hetê sentaks û semantîkî ra zî biewnîyo cumle ra. Çî heyf ke nuşttoxê zafê nuşttoxanê ma seke hetê xerîban ra nusîyayê wina çewt û tîmîyanek ê. Yanî mentiqê cumleyan rast nîyo.

Seba ke nuşttoxê ma ziwanî rast bişuxulnê, ez pêşniyaz kena ke destpêk de bi cumleyanê kilmekan bi-

nusê. Yê diyin, nuşttoxê xo çend rey biveng biwanê. Gama ke merdim biveng biwano, cumleyê ke seqet nusîyayê de merdim likumîyeno, yanî herikîyayîşê wendişî seqet beno. Kamca de wendiş seqet bi, wa bizanê ke uca de, a cumle de yew seqetî esta.

Nuşttoxê ke yenê verê destê mi, verî ez hetê şeklî ra, hetê teknîkê komputere ra rast kena. Çünke se ra newayê nuşttoxan nê hetî ra seqet ê. Dima ez sere ra hetanî peynî wanena. Badê, ez dest bi redakteyî kena. Ez kamca rast kena, bi yew reng îşaret kena ke nuşttox/e rehet bivîno. Badê pey ancî ez sere ra hetanî peynî wanena ke gelo cayêk de yew xeletî menda yan ney. Yanî tewr tay ez hîrê rey metnê înan wanena la ez bawer nîya ke nuşttoxî xo ra pey agêrenê metnê xo di rey wanenê! Peynî de ez nuşttox/e rê apey şawena. Bi ziwanêko maqul ci ra rica kena ke her di şeklan, yanî şeklo ke mi rast kerdo û şeklo ke nuşttoxî/e nuştto bido têver. La çî heyf ke zafê înan goş nêdanê nê waştîşê muhîmî!

Kirdkî de rastkerdiş yan zî redaktekerdişê metnan karêko zaf zehmet o, tam yew hemaltî ya. Hemaltîya bêheqe!

Ez bi xo hemaltîya ziwan û edebîyatê xo rê hertim amade ya, qet minet nêkena, ez bizewq kena. Ez kesî ra çiyêk zî nêwazena. Tena ez rica kena ke nuşttoxê ma warê nuşttoxîye de nê lebitîyayîşî ra rast îstîfade bikerî. Çünke beno ke her wext îmkânêkê ma yê winasî çin bo.

## X A Ç E P E R S

### ÇEPA-RAST

- 1- "... Sey Fekê ... Bî" (Nameyê kitabê hîkayeyan yê Şeyda Asmîne)  
2- Eme, waya pîyî – Xelq, millet  
3- Restîş û resnayîş – Keso ke hektarîye keno  
4- Medenîyetêkê Mezopotamya – La, labelê, feqet  
5- Helm, cîf, solix – Qîrayîş, veng, sewt

- 6- (ters ra) Hûmarêk – Eksê "çin"  
7- Sesserre, qîrn – Herfê bêvengî yê "pîya"yî – Dêke, cinîya ke welidîyayîş de bena ardîm-kar  
8- Tîka-tîk, bi şeklê tîkîye – Sembolê argonî  
9- Paka, bêhewrîye – Tehm, lezet  
10- Cayê lejkerdişê gladyatoran – Kede, rence

### Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	H	U	K	M	A	T	Ç	I	N	O
2	E	C	N	E	B	Î	B	A	C	
3	Z	A	K	Î	R	A	N	A		
4	Î	D	A	Y	Î	K	E	X		
5	R	E	Y	N	A	A	P	S	E	
6	A	R	A	Y	A	D	Î	N		
7	N	E	B	E	L	E	K	Ç		
8	E	B	R	E	A	M	R	Î		
9	K	E	K	O	Î	S	O	T		
10	M	Î	Z	O	R	U	K	E	E	

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

### CORA-CÊR

- 1- Teyra ke qaçibnena, teyra ke qaçibo-qaçibo wanena – Mîyanê "asan"  
2- Mişag, karker, xebatkar – Bi İnglîzkî "estare"

### 3- Mêmanîye, cîrbaniye

- 4- (ters ra) Hela, de, derey – Tarîxê kurdan de konfederasyonêkê eşîran – Xinc, qerez; dişmenîya nimita/nimitîye  
5- Bi kirdaskî/kurmanckî

### yanê "zime"yî

- 9- Kayo nusîyaye yo ke sehne de kay beno – Dîqet, hayî  
10- Sirdar, keso/çîyo wayîrê razî/sirî

## Kitabê Mehmûd Nêşiteyî “Çakêto Sipî” Ser o

**Sînan ÖNKOL**

Kitabê Mehmûd Nêşiteyî “Çakêto Sipî, Weşanxaneyê Vateyî, Îstanbul, 2012” mîyanê edebîyatê kirdkî de cayêko muhîm gêno. Hem bi zîwanê xo hem bi vatişê xo hem zî bi zelalî û sadeyîya xo no cayo cîya heq keno. Babetê ke Neşiteyî kitabê xo de girewtê xo dest, babetê winasî yê ke hîna zaf şarî ramojnenê û merdimanê cayîyan ra eleqedar ê.

Mehmûd Nêşite 1945 de, Dîyarbekir de ameyo dinya. Heştîyêserriya xo de dest bi mamosteyîye keno. 1968 de keweno mîyanê Sendîkaya Mamosteyan ê Tirkîya (TOS) yê şaxê Silîvan. Çar-panc serrî serekîya Komela Yewîya Mamostayanê Tirkîya (TOB-DER) kerde. Îhtîlalê 12 êlule 1980 de surgunê Çorumî bi. Uca de wezîfeyê mamostayîye ra ame teberkerdiş la badê cû reyna agêra wezîfeyî ser. Çorum ra tayînê ey vejîya Doryolê Hatay. Uca de zî bi serranê dergan mîyanê fealîyetanê sosyal û sîyasîyan de xo nîşan da. 1994 de mamosteyîye ra teqawut beno. Nika Dîyarbekir de ciwîyeno û temsîlkarê Grûba Xebate ya Vateyî yê Dîyarbekirî yo.

Mehmûd Nêşite bê fealîyetanê sîyaysîyan xebata edebî de zî gelêk serkewte yo. Eserê ke seba edebîyatê kirdan muhîm ê, ardê meydan. Bê nê kitabî, nê eserê ey estê:

1- Qehremanîya Vîta Zingure, Weşanên Enstîtuya Kurdî ya Amedê, Dîyarbekir, 2010

2- Biza Kole Asnawî Kena, Weşanên Enstîtuya Kurdî ya Amedê, Dîyarbekir, 2010

3- Luya Rîsîyaye û Ap Elî, Weşanên Enstîtuya Kurdî ya Amedê, Dîyarbekir, 2010

Mehmûd Nêşite heme kitabên de de zîwanê rojane gurînenê û no zîwan zîwanê kirdanê dewan o. No kitabê ey zî o tewir o. Zîwanê xo gelêk zelal o û bi terzê vatişê xo zîwanî neqîşneno.

Çakêto Sipî, tewirê xo hikaye yo û şîyês hikayeyan ra yeno pê. Nê hikayeyî “hikayeyê kilm” ê. Her hikaye de babetêka cîya esta û babetê xo hikayeyanê bînan ra xoser a. Mîyanê hikayeyan de ne hetê vatişî ra ne zî hetêko bînan ra eleqeyêk çin o. Hikayeyê tewr dergî des, yê tewr kilmî çar rîpeli gêne. Qehreman û cayê hikayeyan zî yewbînan ra cîya yo. Nuştux her yew hikaye de bîyênêka xosere qisey keno. Yeno fehmkerdîş ke nê hikayeyî qismêk rojane yê û qismêk zî mehsûlê fikiryayîşê xeyalî yê.

Kitab bi hikayeya “Rotîşê Yew Banî” dest pêkeno. Na hikaye yew bazarkerdiş ser o meseleyêkê komelkî û têkilîyanê şarî dana mojnayîş. Hema destpêkê na hikaye de zîwanê rojane û zîwanê şarî xo dano

vere çiman. Qehremananê hikaye ra yew, wexto ke yewbîni persênê, vano: “Ti bî aşma binê hewrî”. Na cumle, cumleya qiseykerdişê şarî ya. Merdim şeno vajo ke nuştux bi xo şarî ra yew o. Mîyanê zîwanê ey de ma xo sûka Dîyarbekirî de vînenê. Wexto ke Xal Selîm û hîrê merdimî xo mîyan de qisey kenê yewo bînan xo keno mîyanê înan, vano: “Zirrrr... Zirrrr... Zirrrr...”

Hela hikayeya diyine de qehremananê nuştuxî Mihê Mence hende baş yeno nuştîş ke ma vanê qey no merdim babî, ap, xal yan zî dewijêkê ma yo. Teyna merdimê ke tim verê çiman de yê, ê ney, merdimê ke hetê komelî ra ameyê teberkerdiş yan zî cûya sosyalî ra maruzê dûrkerdişî mendê, ê zî hikayeyanê Neşiteyî de cayê xo gêne.

Qehremananê hikayeya hîrêyine, behsê derdî, bi vatişê nuştuxî behsê “îpsiz û sapsizî” beno. Ecêbek o, cayê hikaye zî cayêko ‘o bînan’ o. Zereyê Kurdîstanî de cayêko tever o: Mûş.



Ma ganî vajê neke teyna merdimê ecêb û cîyayî nê kitabî de xo rê ca vînenê, objeyê ke tîya de yenê teswîrkerdiş zî mîyanê cuye ra yê. Sey tayê metaforanê ke hîşê ma de cayo hîra gêne yenê benê nameye hikayeyan: “Punco Derg”!

Hikayeya pancine nameyê xo dana kitabî: Çakêto Sipî. Eke na hikaye sey estûna kitabî bêro qebulkerdiş xelet nêbeno. Psîkolojîyê merdimanê nê dewrî sey filmê sî-nema kare bi kare û giran-giran verê çiman ra vîyarneno. Elê Ehmî tam yew kirdêkê seserra newêsin o. Têkilîya ey zî têkilîya seserra ke newêsin o. Taybetîyê hikayeyanê bînan zî hawayê nê hikayeyanê ke ma cor de behs kerd de yo. Her yew hikaye a bîne ra bi zerrweşîye û bi zelalîye ameya nuştîş. Sey qumaşêkê kanî, bi goçînekê zerrnêne gark-gark ameyê vawitiş.

No kitab pêro mintiqayanê Kurdîstanî de bi rehetî yeno vînayîş. Ez bi israr baldaranê edebîyatê kirdan rê tewsiye kena.

## ZENGÎNÎYA ZIWANÎ

**Şahîn KURKÇU**

Çi zengîneya yew zîwanî nîşan dano? Boleya çekuyan yan zî hetê bîçimî ya zengînbî-yayîşê ci? Zîwananî vanê, “Zîwanî pêro lazimeya qiseykerdoxanê xo vînenê. Labelê eke merdim balê xo dano zîwanandê dinya ser tayê ci ra hîna ra verê vijayê.

No ravvevîjyayîş semedê te-bîtetê nê zîwanan ra nîyo. Semedo ke ekonomîk û sîyasî quwetê nînan ra yo. Ganî merdim qebul bikero ke her yew zîwan xoser o û taybet o. Na taybetî rê ma eşkenê tayê zîwanan ra numûne bidê. Erebkî de derheqtê deveyan de goreyê serran, nêrî, makî û cîsnê ci de nameyê taybetî estê. Eynî babet a zîwanandê eskîmoyan de zî derheqtê vewre de nameyê babetîni bolî yê. Numûne, “aput” vewra ke varena, “pig-sirpog” vewra tozike ke vay dî-yena. Bi no hawa ya kirmancî de zî dewarî rê nameyê babetîni vajyenê. Tayê numûneyî: “nale” mangaya ke hîna nê-zaya, “paronge” dewaro ke nêrî yo û hîna hurdî yo, “congî” parongeyo ke serrê ci hîna zêde bîyê, “wîştra” dewaro ke serrê ci congî ra bolêrî yê, “manga” dewara ke zaya.

Her zîwan merdimê ke pa qisey kenê hetê înan ra saz beno. Goreyê xebat û kardê înan virazyeno. Enê zengîneya nê zîwana nîşan nêdanê. Fikrê mi gore zengîneya yew zîwanî bolêya îdyomandê ci nîşan dana. Xeyrê îdyoman qasê des çekuyan ma eşkenê di-hîrê çekuyan a binusnê û îfade bikerê. Nusnayan rê zî ruh û gan danê. Merdimê ke vanê kirdkî zîwanan kemî yo nêşkeno lazimeya qiseykerdoxanê xo bivîno, înan rê yew numûneyêna cewab bida. Kirdkî de derheqtê çimî de tayê numûneyî: “Çimê çekerê, çima ser, çimtenî mekerê, çim bi-çarnê, çim salî mekerê, çimphan, çim ray mendî, kewtê mi çimî, çim birnayîş, çim nêtepiş-tîş, çim abiyayîş, çim vêrdayîş, çimpîs, çimbeloq, çimsîya...”

Derheqtê çimî de hendayê numûneyê îdyoma biyayayîş nîşanêya zengîneya zîwanî mus-neno ma. Eke ma îdyomê çimî yew paragraf de bişuxulnê: “Ez o ewro hinî ser ra biewnî, çimê çekerî, azmun û azmun ra çiqas bîqerî ez o vajî, çima ser, eke azmun de ambazêkê bikewê mi çim ez a ina rê, çimtenî nêkerî, êyê ke çimsalî yê, nê-kewtê mi çim, ê do zî çim rayîr bimanê, no azmun çimê mi abîyê, ez a çim verdî cayê mamostayî. O ke vano kurdkî zîwano zengîni nîyo çimê ey birîjê!”

## NÊWEŞÎYA RAYWANÎ

**Dilo BARGIRAN**

Lajeko citêr wayîrê yew hêgayê xişnî yo. Wextê çînayîşê genimî çend hebî karkeran tepîşeno. Rojêk dest bi çînayîşê genimî kenê. Binê tîjê hamnanî de xebate gelek zehmet vîrena. Teştare beno. Citêr û karkerî seba werdişê taşte xo kaş kenê binê sîya dara azgele.

Wexto ke dest bi werdişî kenê, binê hêgayî ra yew raywan vîyerenê. Citêr veng dano: - Bira! Ti ser a şonî, hê bîye ma yew-di piranî nan biwerî.

Raywan yeno yin hetî û selam dano. Kiştê sifreyê de ca dano xo, dest bi werdişî keno.

Raywan di hebî nanan weno. Demo ke citêr vînenê ke raywan ha zaf weno, we werdişê xo ca

verdano û qayîtê raywanî keno. Zaf melaqa maneno û xo bi xo “No lajek yew cinawiro vêşan o” vano.

Werdişî ra pey çay yena şimîtiş. Citêr perseno:

- Bira no germê hamnanî de xeyr o, ti kewtî rayîr şonî kamca?

- Pers meke, ez zaf nêweş o, ha şino nêweşxane.

- Wax wax, qay çî hewalê to yo? Homa şîfa bido.

- Willay çend roj ê ke îştahê mi birîyaya, ez nêşeno nan biwero. Mi va ez hey şiyero nêweşxane, ecêba nişenî nê derdê mi rî derman vênirî.

Nê cewabî ra pey citêr xo zor tepîşeno û şaş maneno. Ewnî-yeno çimanê raywanî ra û vano:

- Bira nêweşîyê to zaf giran a. La eke ti nêweşxane ra agêrayî, qay Homayî ti nê rayerî ra ameyrî.

**babete** (m): konu  
**beş** (n): bölüm  
**bol**, -e: çok, bol  
**cayî**, -ye: yerli  
**çilke** (m): damla  
**dat** (n): amca  
**ezbete** (m): aşiret, kabile  
**hene** (n): kina

## Ferhengek

**îdyom** (n): deyim  
**kerkince** (m): yengeç  
**komxebate** (m): çalıştay  
**lincî** (m): balçık  
**mayzanist** (n): anabilim

**mêrde** (n): koca  
**meterîs** (n): pusu yeri  
**mojnayîş** (n): gösterme  
**perwerde** (n): eğitim  
**şûr** (n): kılıç  
**tenayî** (m): yalnızlık  
**vitiş** (n): eleme  
**xale** (m): teyze

## Murad Çîçek: Standardîzekerdişê ziwani çiyêde pozîtîf o

Murad Çîçek 1985 de Gimgim de ameyo dinya. Hetanî lîse Gimgim de wendo. 2005-2009 de Unîversîteya Gîresunî de beşê edebîyatî wendo. 2009 ra hetanî 2013 Gimgim de mamostayîye kerda. 2013 de Unîversîteya Artûklû ya Mêrdînî de kirmanckî ser o mastero bêtez qedêna. Eynî serre dest bi masterê bitezî kerd û gulana 2014î de qedêna. Rojnameyê Newepelî û keyepelê Zazakî.Netî de bi nameyê Murad Murxan tayê şîir û estanikê ey weşaniyayê. Emser Weşanxaneyê Vateyî ra bi nameyê Mêşa Dengize (Estanikanê Gimgimî ra), yew kitabê ey weşaniya.

Roportajo ke mi seba rojnameyê ma Newepelî kerdo, ez tiya pêşkêş kena.

(Murad AYGUN)

\* \* \*

**Merheba Murad, kitabê to yew xebata folklorîk a. To estanikî arêkerdê. Arêkerdişê estanikan de zehmetî çî ya?**

Merheba, mi arêkerdiş de zaf kî zehmetî nêante. Çuke xora mi usulê arêkerdişî zanêne. Mi lîsansê xo beşê edebîyatî ser o wendbî. Dima kî ez usul û qaydeyanê ziwane ma musaya û mi bi teşvîqê mamostayanê ma dest pêkerd estanikî arêkerdî. Feqet arêkerdişî dima merdim ke nuseno tayê zehmetî anceno. Xora înanê ke no kar kerdo, çetiniya nê karî kotî der a, zanê.

**Edebîyat de muhîmiya folklorî çî ya?**

Folklor bingeyê edebîyatî yo. Ma wina bi-hesebnîme; eke ziwane, kultur û millet yew bîna bo, folklor kî bingeyê (temelê) a bîna yo. Şima kî zanê ke yew bîna bêbinge bîna, yew keye kî keye nêbeno.

Çiyê folklorîk de îdyomî, vateyê verênan ûsn. çiyê sey xo, orjinal derbaz benê. O semed ra kî edebîyat de cayê folklorî muhîm o.

**Estanikê ke to arêkerdê, hîna zaf hetê maya to ra ameyê vatiş, to nê estanikî çî wext goşdaritî? Ti zî zanî êdî kes estanikan nêvano, xora kes êdî nêgoştareno zî.**

Raşt a. Mêşa Dengize de 19 estanikî estê û nînan ra 16 hebî maya mi mi rê qisey kerdê. Hona ke mi nê estanikî arênerdibî ez hîrê dewan ra ewnîyaya û mi seba estanikan zaf kesan ra pers kerd. Feqet her kesî va kalikê to baş zanêne û ey ra kî maya to ogitê xo girewto. Xora ez kî hêşyarê maya xo bîya. Labelê mi waşt ke ez teber ra dest pêkerî. Dima ez ancîya ageyraya maya xo. Mi nê estanikî 2013 de menga hezîrane û menga êlule de maya xo ra goşdaritî û qeyd kerdî.

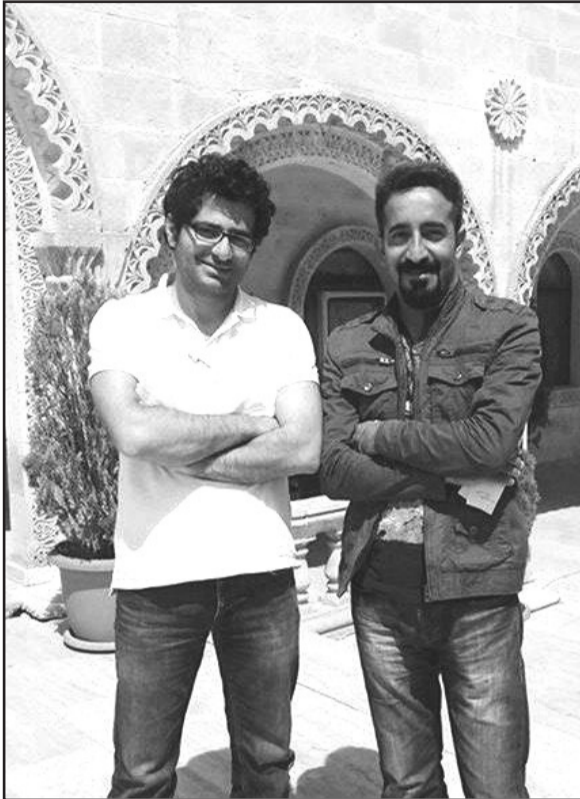
Goşdaritena estanikan bîya kemî labelê ez bawer a ke ma nê estanikan bi resman bixemilnîme domanî ancîya nê estanikan wanenê û goşdarenê.

**To tena estanikî arêkerdî, sewbîna çiyê zî arêkerdî?**

Nê, destê mi de sewbîna kî estanik û çiyê folklorîk estê.

**Goreyê zanayîşê mi, dewa to Goşkar hetê təkiliya teknoloji ra, bajaran ra û sewbîna çiyê ra dîrî ya. Awantajê nê**

Roportajkerdax: Murad AYGUN



Murad AYGUN û Murad Çîçek

**çiyê hetê asimilasyonî ra çî yo? Ez wazena ti dewa xo bidî şinasnayîş?**

E, ti raşt vanî. Dewa ma gelîye de, mîyanê koyan der a. Gimgim ra zaf dîrî nîya feqet zimistan dewa ma de giran derbaz beno. Verî xora televîzyon, radyo ûsn. çî kî çin bî. O semed ra milletê dewe şewanê dergan de ameyo têhet. Meseleyî, estanikî, destanî ûsn. çiyê qisey kerdê. Halê dewa Goşkarî wina yo. Labelê nê serranê peyênan de teknoloji seke şî serê gilê koyî ame dewa Goşkarî kî.

**Ti wendekarê Zanîngeha Artûklûyî, eleqeyê to yê nuştîş û wendişê kirmanckî wendekariye ra dima dest pê-**



**kerd yan ti verî zî eleqedar biyênî? Seba Zanîngeha Artûklûyî cadayîşê kirmanckî, ti wazenî çî vajî?**

Ez wina vajî. Eleqeyê min û wendişê kirmanckî 2012 de dest pêkerd. Heto bîn ra eleqeyê min û nuştîşê kirmanckî, wendekarênî ra dima 2013 de dest pêkerd.

Unîversîteya Artûklûyî seba kirmanckî yew avantajêde gird a. Ma kî ganî nê avantajî veng nêverdîme. Feqet no bes nîyo. Goreyê mi, ganî şaxê mayzanistê zazakî saz bibo. Tayê unîversîteyan seba lîsansî kî wendekarî girewtê feqet Artûklû hona nêgirewtê. Ez îta ra eşkera kena ke na kemasîyêde gird a. Reyna ez hêvî kena ke Unîversîteya Artûklûyî nê beşî kenê ra.

**To estanikî sey vatişî nuştê la tayê zî bibo to mudexeke kerdo?**

Seke maya mi vatiş, mi winî nuştî. Çunke ma wina terbiye dî.

**Kitabê to fekê dewa to dano şinasnayîş. Mi gore hetê çekuyan, tafuz û şuxulnayîşê gramerî ra çiyêko zaf muhîm o, dewlemendiya ziwani veceno meydan. Ti nê çiyê ser o çî fikirîyenî û eke standardîzekerdişê ziwani bigirê çimî ver, to gore standardîzekerdişê ziwani çiyêko baş o?**

Ma mudaxaleyê metnanê folklorîkan nêkenîme. O semed ra kî metnê folklorîkî sey eslê xo yê. Derheqê a mintiqa de çî ke esto înan bi şeklêde pak neql keno.

Standardîzekerdişê ziwani muhîm o, lazim o kî. Çunke ma ewro bi qiseykerdene yewbînan îdare kenîme labelê meşte-bîro ke bi ziwane ma perwerde ame dayîş, o wext merdim ere ziwane de standard geyreno. Standardîzekerdişê ziwani çiyêde pozîtîf o.

Mi gore, standardîzekerdişê kirmanckî ganî her mintiqa ra bo, yew mintiqa ra nê. Xora qaso ke ma zanîme ziwanzanê ma kî wina kenê.

**Wexto ke ti kitabê xo ser o bifikirîyî ti wazenî ma ra çî vacî?**

Mêşa Dengize de estanikê başî estê. Ez bawer a ke her kirmanc nê estanikan de mintiqaya xo ra parçeyêk vînenno.

**Goreyê zanayîşê mi ra, ti şîiran zî nuseni, xebata to ya şîiran qasê kitabêk esta? Yan zî sewbîna xebatê to estê?**

Tayê şîirê mi estê. Ez şîiran ra eleqedar a. Ey ra teber kî "têvereştîşê" ma estê. Min û Hemîd Hozanî bi şîiran eşto têver. Ma nika înan ser o xebetînîme û ez hêvî kena ke demêde kilm de ma înan sey kitabî çap kenîme.

Nînan ra teber kî sey hîkayeyan xebatêda mi esta.

**Goreyê to, şîire çî ya?**

Mamosta Malmîsanij yew şîira xo de vano: "Zanî ke ez fek akera, kilî mi fek ra perrenî". Mi gore, manaya şîire tam kî na ya. Ez ke kelecana bena çekuyî mi fek ra ginenê war o û rêz benê.

**To gore seba averşiyayîşê edebîyatê kirmanckî çî lazim o?**

Ez bawer a ke êdî edebîyatê kirmanckî de ihtiyacıya rexneger û rayîrberan esta. Çunke edebîyatê ma gelêk rayîr şîyo û nê rayîrî rê kî rayîrberî lazim ê.

Hewar, hewar, hewar, hewar, hewar, hewar,  
hewar  
Keko Mela, Awkê Hênî Rizûnî<sup>2</sup> bi zeng û bi  
zelal û  
Eyla birawû, mi tû ra va hêfa de mekiş ina kor,  
qehp bi qûncix<sup>3</sup> xûnimê key delalû  
Ti va wayê, waştîyê mi ha Key Îbram Bikûn<sup>4</sup> da,  
çim zerd û zerdûmal û<sup>5</sup>

Tew gidîyûnû la tew gidîyûnû  
Ti rinê<sup>6</sup> mi Mela Mehmed tû rê vûnû.  
Cahîl û ciwûn û

Dayê hewar, hewar, hewar, hewar, hewar, hewar,  
hewar  
Keko Mela, binê in' dolekûnû<sup>7</sup> bîwû<sup>8</sup> bi vay û<sup>9</sup>  
Eyla kekê min î Malay' duz ina Salpoşt<sup>10</sup> id met-  
rês<sup>11</sup> girewt hewalnayû<sup>12</sup>  
Eyla Ehmê Hes Xeyrû<sup>13</sup> vûnû, qespa çîn a, willay  
vûnû pişê<sup>14</sup> gay û  
Eyla d'ewayê yi d'ewû mîyûn di çîn a, we key xû  
d' visyayû<sup>15</sup>  
Eyla vistirîyê kekê mi Zeynebê Evdîlay û<sup>16</sup>

Tew gidîyûnû, la tew gidîyûnû  
Ti rinê mi Mela Mehmed tû rê vûnû.  
Cahîl û ciwûn û

Dayê hewar, hewar, hewar, hewar, hewar, hewar,  
hewar  
Keko binê in Rizûn<sup>17</sup> bêwî kaş û kûşî yû  
Eyla Rizgû<sup>18</sup> û Kerr Hes<sup>19</sup> cîyer vecê, tîfing êştû  
qevda tîrsîyû<sup>20</sup>  
Eyla wîrdî<sup>21</sup> biyir'-şiyirî pê in' Rizûn bêwî d', met-  
rês id rûşîyû<sup>22</sup>  
Eyla ewnîya k' Mela Mehmed<sup>23</sup> cor d' vecîyû, ha  
yenû wi mûnon<sup>24</sup> heway qerqûşî<sup>25</sup> yû  
Eyla Rizgû vûn Kerr Hes dayzay' min û dêst mi  
pê nêşûnû mila ma êr' bigîr' heq ay kekê Wişî<sup>26</sup> yû

Tew gidîyûnû, la tew gidîyûnû  
Ti rinê mi Mela Mehmed tû rê vûnû.  
Cahîl û ciwûn û

Mi va hewar, hewar, hewar, hewar, hewar, hewar,  
hewar  
Rizgû vûn Kerr Hes ti se kêni de lez şîyi, destê  
xû bitêdiwû  
De bo sew ti nêşinasnênî çatî zerencû ha niki yi  
vîy di<sup>27</sup> wû  
Pêş pirên fitilî<sup>28</sup> qey ho niki pey ra mîy di<sup>29</sup> wû

Tew gidîyûnû, la tew gidîyûnû  
Ti rinê mi Mela Mehmed tû rê vûnû.

## DEYÎRA MELA MEHMED ELÎ<sup>1</sup>

Arêkerdox: **Îrfan SÎMSERKÎSÎJ**  
Mintîqa: **Mîyaran**

Cahîl û ciwûn û

Dayê hewar, hewar, hewar, hewar, hewar, hewar,  
hewar  
Wayê kerrê, korê mûnda şal ha Mela Mehmed  
mîy ra wû  
Eyla hela k' adir tîfing girewt dinya erd û asmîn  
ûme pêra mi rê bîyi sey keşê pircinû<sup>30</sup>  
Mi destê xû nêberd darbê xû, mi nêzûna darbê ti-  
fingî ya nûw xincêra wû  
Eyla mi destê xû kîyerd çimûn xû ra şefaq çimûn  
mi birîyawû  
Mi çalima<sup>31</sup> xû dirnaye ver û pey ra naye darbê xû  
yawû  
Ez ewnîyawû Hes Kerr erzîyawû qinay' duşî<sup>32</sup>  
sey golikî pemî<sup>33</sup> leqawû  
Willay kekê tû resa pûncê telî verû pêş<sup>34</sup>, paç<sup>35</sup> û  
pirên têdi vist verûwû  
Eyla rojak daykê xû ra bîyû çiray darbê mi soye  
nêşî zewnca gûlû ginay tîfing yi nalpero xiz<sup>36</sup> serû wû

Tew gidîyûnû, la tew gidîyûnû  
Ti rinê mi Mela Mehmed tû rê vûnû.  
Cahîl û ciwûn û

Dayê hewar, hewar, hewar, hewar, hewar, hewar,  
hewar  
Mela Mehmed vûn, vënday' kekê min î Musay<sup>37</sup>,  
wa bîyor çend wasîyêt mi êst ez êrû dê r' vûnû  
Eyla birawû mi va keynayê Îbrahîm Bikû vêveka  
hîri aşma ya ti destur<sup>38</sup> medi kekê min î Musay ir  
mare kerû  
Eyla wasîyetû bîn' çend qurîşî deyn û dingê mi  
esto, de mî r' binusi qaxit kerû

Tew gidîyûnû, la tew gidîyûnû  
Ti rinê mi Mela Mehmed tû rê vûnû.  
Cahîl û ciwûn û

Dayê hewar, hewar, hewar, hewar, hewar, hewar,  
hewar  
Mi va şelwarê sipî kekê mi Mela Mehmed pay do  
Eyla Alay dabi Rizgê Hesên Elî yû çend rojû  
emro zîydo  
Eyla Rizgo de bîyi dew di rûniş vera çimûnê bira-  
rûnê mi di estor xû bozi kay do  
Eger sew Allay ti bisûlmûne xeleq kîyerdî, de roj  
di pûnc wext nimaj bike ay heskerî vënday Allay do

Tew gidîyûnû, la tew gidîyûnû  
Ti rinê mi Mela Mehmed tû rê vûnû.  
Cahîl û ciwûn û

Dayê hewar, hewar, hewar, hewar, hewar,  
hewar, hewar  
Keko Mela binê wîni Qoto Sipî<sup>39</sup> zîyaret û  
Eyla keko serî wîni Qoto Sipî zîyaret û  
Mi va teresûn û cûmyerdû vûnî hîni gûştê<sup>40</sup>  
yamnû setû  
Eyla willay saq<sup>41</sup> û şelwar Hesên, şelwar Mela  
Emerû zî pay ra vetû  
Eyla birawû îslûmê çîn a, rûnîştû yew gawir  
medet û

Tew gidîyûnû, la tew gidîyûnû  
Ti rinê mi Mela Mehmed tû rê vûnû.  
Cahîl û ciwûn û

Mi va dayê hewar, hewar, hewar, hewar, hewar,  
hewar, hewar  
Wayê kerrê korê de hey biewni berî verû  
Eyla birawû willay ez ewnîyawû k' yew ha nîki  
Duşa Qol<sup>42</sup> ra degêraya<sup>43</sup>  
Eyla sûrûla<sup>44</sup> ya, di mexmel kîyerde ya, esta çîn  
a, vistirîya kekê min î Malay' ina Zeynebê Evdîla ya

Tew gidîyûnû, la tew gidîyûnû  
Ti rinê mi Mela Mehmed tû rê vûnû.  
Cahîl û ciwûn û

Dayê hewar, hewar, hewar, hewar, hewar, hewar,  
hewar  
Keko Mela, rojî kerrê Rizûn ser di silûm dawû  
Eyla tû rê keko, min rê vûnî willay vûnî di bira wû  
Eyla Kekê Ata Helîma<sup>45</sup> vûna, cilûnê Mela Meh-  
med bidî ez ben' erzen' verdê mehkemawû

Tew gidîyûnû, la tew gidîyûnû  
Sînayê birayû<sup>46</sup> Mela Mehmed tû rê vûnû.  
Cahîl û ciwûn û

Mi go<sup>47</sup> hewar, hewar, hewar, hewar, hewar,  
hewar, hewar  
Keko ino Rizû mal-mîratû<sup>48</sup> kerrî verdû  
Eyla kerre bêwe cor di bîyorû nê Rizûni bêwî ser dû  
Willay helak cinazê Mela Mehmed giredayi girewt  
in' ver a berdû  
Eyla kelawê gidîyû<sup>49</sup> girewt naye in' Îbrahîm Bikû  
ser dû

Tew gidîyûnû, la tew gidîyûnû  
Ti rinê mi Mela Mehmed tû rê vûnû.  
Cahîl û ciwûn û\*

\*Vatoxê na deyîre Hecî Hesênî Mihê Sofî (1903- 1992 yan 93) yo. Homa rehme xo pê biko. Aldûn ra Key Bikûn ra yo. Aldûn ra yew xusûmet vejî-yayo, yi bar kerdo ameyo dewa Geyt (yew dewa Mîyaranî ya). Yî na deyîre serra 1978 de dekerda bande (kaset). Vatişê tornê Hecî Hesênî Mihê Sofî, Hec Evdîllayê Ehmedê Kosî hema ha ganî yo. Vano "Na deyîre zaf royin a. Hema bawkalê min çine bi, daykê yi Xecê Hesênî Mihê Sofî 1903 ra ver, bi elbaneyî na deyîre vatîni. Bawkalê min zî daykê xo ra musayo." Ez seba ardimê yi, Hec Evdîllayê Ehmedê Kosî re sipas keno. <sup>1</sup>Mela Mehmed Elî: Yew lajeko Rizûnîj o. <sup>2</sup>Hênî Rizûn (Hênîyo Pîl): Zereyê Rizûn de yew hênî yo. <sup>3</sup>Qûncix: Bi tirkî "kancik". <sup>4</sup>Îbram Bikû: Yew lajeko Aldûnîj o. Aldûn zî yewa dewa pabesteyê Dara Hênî ya.

<sup>5</sup>Zerdûmal (Zêrmal): Bi tirkî nameyê

"Yeşil Kertenkele" yo.

<sup>6</sup>Ti rinê mi: Ti rindê mi.

<sup>7</sup>Dolek (Mezra): Bi tirkî nameyê "Eke- nek" o.

<sup>8</sup>bêwû: bêwar, bêwayîr

<sup>9</sup>vayi: su yolu, ark

<sup>10</sup>salpoşt: Yew gomeyê Aldûnîcûn o.

<sup>11</sup>metrês: kozik (bi tirkî: pusu yeri)

<sup>12</sup>hewalnayû: ca vurnayo

<sup>13</sup>Ehmê Hesên Xêrû: Yew lajeko Gaharij o. Gahar zî yew dewa pabesteyê Mîyaranî ya. Bi tirkî nameyê yi "Arıcak" o.

<sup>14</sup>piş: bi tirkî: akciğer

<sup>15</sup>visyayû: tersayo, qeriffiyayo.

<sup>16</sup>Zeynebê Evdîlay: Yew cîneka Tînigij a.

<sup>17</sup>Rizûn: Yewa dewa pabesteyê Dara Hênî ya.

<sup>18</sup>Rizgû (Rizgê Hesên Elî): Yew lajeko Rizûnîj o. Rizgû serranê 1900an de, seba a hedîse Rizû ra pa keyeyê xo ya bar keno yeno "Derêxozi" de ca dano

xo. Yî ra ver Derêxozi çîne bi. Derêxozi yew mezrayê Dêsmênî ya. "Dêsmênî" yewa dewa pabesteyê Mîyaranî ya.

<sup>19</sup>Kerr Hes: Yew lajeko Bircikij o.

<sup>20</sup>Qevda tîrsî: Bi tirkî: kalkan tutacağı

<sup>21</sup>wirdî: her di

<sup>22</sup>rûşî: ronîşî

<sup>23</sup>Mela Mehmed: Yew lajeko Rizûnîj o.

Na hedîse de kişîyayo û na deyîre zî hetî wayê yi ray ey ser o vajîyeya.

<sup>24</sup>mûnon: maneno.

<sup>25</sup>qerqûş: tewirêk teyr

<sup>26</sup>Wişî: Wisif. Rizûn ra birayê Rizgûn o.

Hedîse de kişîyayo.

<sup>27</sup>vîy di: vîye de

<sup>28</sup>mîy di: mîyene de

<sup>29</sup>pirên fitilî: kinca ke kirbas ra virazîyaya, rengin û bixeml a.

<sup>30</sup>keşê pircinû: hezê keşa pircine dinya ci re bîya tenge.

<sup>31</sup>çalima: şaşike

<sup>32</sup>duşe: kaş, qîyame

<sup>33</sup>golikî pemî: goliko ke masayo nê-eşkeno xo têbidero.

<sup>34</sup>pêş: yew kinca camêrdan ke manena pirênî

<sup>35</sup>paç: gomlek

<sup>36</sup>tîfingû nalpero xiz: Kaval tûfeğî

<sup>37</sup>Kekê Musa: Birayê Mela Mehmedî yo.

<sup>38</sup>destur: îzin

<sup>39</sup>Qoto Sipî: Rizûn de nameyê yew min-tîqa yo.

<sup>40</sup>gûşt: goşt.

<sup>41</sup>saq: korse.

<sup>42</sup>Duşa Qol: Pey Rizûn de nameyê yewa mintîqa yo.

<sup>43</sup>degêraya: acêr yena

<sup>44</sup>sûrûla: kincê sûrî piragirewte yê

<sup>45</sup>Ata Helîma: Atê Mela Mehmedî ya.

<sup>46</sup>sînayê birayû: heskerdeyê birayan.

<sup>47</sup>Mi go: Mi va.

<sup>48</sup>Malmîrat: Malo ke tira murad nêgêriyo, ci ra xeyr nêdiyo.

<sup>49</sup>kelawê gidîyû: kelawê derdan.

## WERDÊ MA Şîro Qurt

Amadekare:  
Nadîre Guntaş Aldatmaz

### Şîro Qurt (Şîro Kut, Şîrê Kodî)

**Malzeme:** Mîr, do, sîr, rûn. Seba kutena nanî (bicike) kod û ostemî. Zafî û tayîya malzemeyî goreyê hûmara kesan vurîna.

**Mîr:** Ardan bivêje, orteyê ardan çal bike, sole bierze ci û awe deke. Bi dest têvde, sole rind bivîşne ro û heta ke mîrode nerm virazîya bialawe.

**Virastiş:** Mîrî honîke ser o rone. Sey bicike gulerik şekil bide ci. Binê tepsîye rûn bike, bicike deke zereyê tepsîye, pê dest rind pan bike, tayê rûn kî bisawe serê bicike



ra û bierze firine. Wa nanê (bicike) to firine de hêdî-hêdî (180 derece de) bipewcîyo. (Heto bîn de çend sereyî sîr rind bikuye, deke mîyanê doyi, doyi rind têvde û hazir de bivindarne.) Key ke bicike rind biye sûre, firine ra veje. Bicike parçe bike bierze zereyê kodî. Doyo sîrin cor de ser verde û pê ostemî bikuwe heta ke nan rind helîya ro. Nan ke pak kuwa, ancî kerd sey mîrî, kod ra veje zereyê tepsîye de rone. Orteye nanî çole bike, rûnê sûrî deke zereyê çole. Kaleke ra loq-meyê bigê bicine re rûnî û bore. Afîyet bo!

## VETIŞÊ DINDANAN



Arêkerdoxe:  
Dr. Sewdet  
BALIK

Mintiqa: Hêni

Putî wexto ke dindonê hewt-serrîye vecenî û dindonê şitî finenê, dindonê kewteyî erzenê cayêko tarî. Seba ke binê kuwarî tarî yo, dindon erzenê binê kuwarî. Gama ke dindonî erzenê vanê:

*Nat a şo sey herek*

*Wet a bê sey verok*

*Aqil hemin mi sere k'*

## Heneyê Xala Fate

Necîbe KIRMIZIGUL

Xal Fat û Xal Eyşe embrîyanê yewbînan bî. Her di zî extîyarî bî. Serrê nê dapîran mabênê hewtay-heştay de bî. Xal Eyşe tena cuyayê. Ê Xal Fate, yew kêna ci estbî la a zî nêmmerdime bî. Ziwane xo nêgeyayê û aqilê ci zî hend tamam nêbî. Serrê aye zî çewres û panc bî. Xal Fate kêna xo û tornandê xo ya cuyayê.

Banê nê dapîran pê kîştê bî, mabêndê ci de yew dês estbî. Banê nînan herrî ra viraşte bî û hewşê nê banan estbî. Bi şeklêdo verên a virazîyaybî. Coy ra bibî kehanî. Bol zî ê Xal Eyşe bibî kehan. Xora tena cuyayê, kesî nêwîniyayê aye ra. Eke biyê zimistan banê Xal Eyşe herikîyayê û dalpeyî kerdêne.

Rojên xeyrweyê rewşa banê Xal Eyşe vînenê û eşnaweno ke beledîye êyê ke banê ci biyê kehan û rewşa ci rind nîya, înan rê ban virazena. No xeyrwê şino rewşa Xal Eyşe beledîya rê vano.

Rojên beledîye merdimê xo riştî ke biwîniyê banê Xal Eyşe ra ke banê ci virazê. Çar-panc merdimî beledîye ra ameyê banê Xal Eyşe ser. O tav de torina Xal Fate banî ser o ya. Xal Fate û kêna xo ya nêmmerdime zî hewş de ronîşte yê. Vengê merdiman ame Xal Fate, aye meraq kerd la goşê ci hend rind nêaşnawête. Fina zî çîyo ke hesabde ci biyame, weş aşnawitê. Xal Fate wîniya torna ci Milkîya ha banî ser o, veng da ci û va:

- Milkîya, Milkîya! O çî weng o yeno?

Milkîya va:

- Beledîye ra mêrdêkî ameyê,

wîniyênê banê Xal Eyşe ra.

Xal Fate aşnawit la fehm nêkerd, fina va:

- Milkîya! Nika o çî veng o yeno?

Milkîya va:

- Nika dapîra mi mêrdêkî wîniyênê banê Xal Eyşe ra, ê kenê ci rê ban virazê.

Xal Fate fina fehm nêkerd û va:

- Milkîya! Ti qehbetî nêbîyaye, tîya çî mi rê nêvana o çî veng o, mi hendayê teqnenal!

Milkîya rind û rind bî hêrs û va, "Ti nika vînenê dapîro!" û va:

- Merdimî ameyê henedê Xal Eyşe, veng uca ra yeno. Ê kenê meşte Xal Eyşe veyve kerê.

Hema Xal Fate fehm kerd û va:

- Ûû! Dûman ma rê! Senî Eyşe bena veyve, soyinê aye gî de ameye, no wextê aye û mêrdî yo!

Milkîya xo bi xo va, "Wexto ke hesabde to yeno ti senî fehm kena!" Liq-liq huye û va:

- Ti zana dapîro? Mêrdêkan vato ke ma Eyşe berê, eke ma rê bibo ma do bêrê Fate zî berê.

Xal Fate va:

- Nê heyra! Mi rê mêrdê lazim nîyo, ez mêrdê nêkena, boka Eyşe qebêhî bo! Bîya sey qora îsotan! Kewta hop-hopda mêrdî!

Milkîya va:

- Wa qe dapîro, qey mêrdî rê bîya ke ê aye benê, eke bêrê to biwazê ma do to zî bidê û ma do to ra qelin zî bigirê.

Xal Fate bî hêrs û va:

- Kêna kutikî, orispîya verdê bedenî, çî mi danê mêrdê? Berê maya xo bidê mêrdê!

Kîştên ra zî kêna Xal Fate ya nêmmerdime qisey kena la Xal Fate goştarey nêkena, a vana qey raşt a, do aye bidê mêrdê. Kêna ci va:

- Dayê, dayê! Ti xînt a, nîka a to huyena, to ya qelfî kena.

Xal Fate va:

- Nê nê, a raşt vana! Kes nêmend mi bidê mêrdêyî, Ella kesî şaş nêkero!

Kênaya ci va:

- Willayî a to huyena, çîyo wîni beno?

Xal Fate va:

- Eke a mi huyena, ez do hincikê aye avora, wa şiro qina pêrdê xo bihuyo!

Milkîya banî ser o temaşeyê pîrika xo kerd û huye, dima ameye cêr înan hete. Xal Fate va:

- Dola herî, mi rê raşt vaje, ê merdimî ameybî çiçî rê?

Milkîya huyey û va:

- Mi va, ameye henedê Xal Eyşe.

Xal Fate va:

- Zurî meke! Ti ha min a qelfî kena!

Milkîya va:

- Ê ti nêzana ke no wextê şima û mêrdêyî nîyo, to hema emel kerd!

Xal Fate va:

- Şewdirna yo tîya mi huyena wîni nê?

Milkîya huye û va:

- Dapîra mi, mi di fînî tekrarkerd, mi va ameyê banê Xal Eyşe virazê, to fehm nêkerd, mi senî ke va ameyê hene, goşê to bî sey elektrîkî hema to fehm kerd. Çîyo ke hesabde to yeno, maşala ti weş eşnawena.

Xal Fate va:

- Herê orispîya dinya, qet nêşermayena zî mina qelfan kena! Qey pîyê to do bêro keye, hesabê nê qelfan do to ra pers bo.

Milkîya huye û şî dapîra xo kerd xo virar û va:

- Dapîra mi yew tena ya ha! Qelfî çiçî yê? Mi xo rê kuşat kerd, ma ez to dana kesî!

Xal Fate va:

- Hele weta şorî, mi ra dûrî kewe, şewlaqî!

## De Vaje

Şeyda ASMÎN

Oy çimxezal!

Peynîya hende serranê dîwaneyan de  
mi ti dî  
Nîya to ra dûrî de zerrîya mi mîlçika  
dirbetine.

Oy çimxezal!

Peynîya dewranêk de  
Mi xo bieştene bertengê yew rêza  
Ehmed Arifi

Zerrîya mi de qîr û hawar biyêne  
Ez nîya zerrîkovan  
Zereyê welatê xo de xerîb nêbîyêne.

Oy çimxezal!

Deştê Cizîre bi şitê ma biamêne awdayîş  
Heramî û heramzadeyî nêzêdîyayne  
Nêkewtêne gonîya qewmê ma  
Xortî bê waştîye, veyvî vîya  
Domanî bê pî, mayî çimhît nêbîyêne  
Zeusê puştî koşka sipî de qefçil-qefçil  
nêhuyêne.

De vaje çimxezal

Xencerê kamcîn qehpîke yo  
dirbeta ma de?

De vaje sebebê emrê mi

Hamnanê zimistanê mi,  
wisarê payîzê mi

Xelaskerdoxê ruhê min ê tengî, de vaje  
No ceng çî taw bidarîyo we  
Senî aşîye welatê ma bixemilno  
Ma çî taw herinda tabûtan de  
Gulan dayîkanê welatê xo rê bikîm dîyarî  
Çimê domananê welatê esmerî  
Çî taw bi ziwane maya xo bihuyê  
Çî taw kewe nîyadê  
Ma çî taw înan ra kulmêk awa zelale  
bişimîme

Û peşmirîyayîşê kîştê lewanê înan  
lew kerîme

Çî taw ha çimxezal, çî taw?

Na bêvengîya goristanan  
Kerr û lalîya goş û ziwanan  
Famkorîya mezgan, cemedê wicdanan  
Heta kotî, de vaje.  
Mi nîya wêran, nîya tar û mar  
Mi nîya rencûr meverde  
Meverde çimxezal

Efrîn-Kefercenê, 23.09.2013

## MEM Û ZÎNE

Arêkerdoxe: **Zelîxa PEKER**

Mintiqa: **Licê**

Zîn Cizîr ra ya. Mem Yemen ra wo. Melekî mabeynê xwu de peymanî gire danê vanê, ê her di lîyaqê yewbînan ê. Tayê melekî vanî ma Zîn ber cayê Memî. Tayê melekî vanê ma Memî berin cayê Zîne.

Zîne ke hewn de bena, melekî aye benê cayê Memî. Şewe Mem û Zîne xwu hesyenê. Mem vano eno cayê min o. Zîne vana eno cayê min o. Pê nêkenê. Zîne vendena xulamanê xwu, vana, gelê xulaman mûm û feneran bîyarên. Veng xulamanê aye ra nêvejyeno. Ena rey Mem veng dano xulamanê xwu, vano, gêl xulaman mûm û feneran bîyarên. Xulamê ê ca de mûm û feneran anê cayê Mem û Zîne, şinî.

Mem û Zîne xeberî danê. Hewnê înan yeno, giştaneyê xwu bedilnenê. Mem şûrê xwu erzeno mabeynê xwu û Zîne û rakuwenê. Melekî hewna Zîne Yemen ra gêne benê Cizîri.

Serê sibayî Mem û Zîn xwu hesênê vanê qey ma hewn dîyo. Ewnênê giştanê xwu ra, hama bawer kenê, heme çî raşt a. Mem werzeno zerdan dekeno heqbeyê xwu, erzeno bergîrî ser, nişeno bergîrê xwu, şino Cizîre.

Yeno, Zîn û keynaya Bekê Badînî hê verê cemî de kiras şiwênî. Keynaya Bekê Badînî vana yew aspar ho wet ra yeno. Ma kirasanê xwu benê serê reyeyê asparî de rafînenê. Eke şitê ey helal bo, pay nênano kirasanê ma ser, eke şitê ey heram bo, pay nano kirasanê



ma ser û vêreno.

Mem yeno pay nênano kirasan ser, şino. Zîne Memî ra vana, eke ti geyrenê keynayan, şo keyeyê Mîr Zeydînî, eke ti geyrenê qehwe şo keyeyê Qere Tajdînî, eke ti geyrenê fesadî û fitnetî şo keyeyê Bekê Bêdînî.

Mem şino keyeyê Qere Tajdînî. Birayê Zîne û Bekê Badînî tim şinê seyd. Mem û Zîne şinî têhet, xeberî danî. Bek pêhesyeno û birayê Zîne ra vano, hayê to çîyek ra çin ya, gama ke ma şinê seyd, Mem û Zîne koşke de yenê têhet.

Rojêk enê hîrê heme seyd ra rew yenê keye, yenê kuwenê fekê berî. Gama ke ê yenê, Mem Zîne gêno keno binê kurkê xwu. Zîne hinî nêşkena biremo. Ê yenê ronîşenê. Nêwerzenê. Qere Tajdîn vano, Memo qey to de reng û rûçik nêmendo? Mem porê Zîne binê kurkî ra vejeno mojnenno Qere Tajdînî. Qere Tajdîn înan ra vano, dê ma wurzê. Bekê

Badînî vano, kurkê Memî qibe nîyo! Şik keno ke Zîne binê kurkî de bo.

Qere Tajdîn keno nêkeno ê nêwirzenê, çare nêvînenno, şino adir erzeno koşkê xwu. Cînîya ê vazdana yena xebere dana Bekê Badînî û birayê Zîne, vana, Qere Tajdînî adir eşt koşkê ma. Ê hewna nêwurzenê, Bekê Badînî vano enê fenê Qere Tajdînî nîyê, enê fenê Memî yê. Qere Tajdîn ewnêno çare çin yo, ena hewe cînîya xwu ra vano, ti bireme ez nana to dima. A vazdana o dima, yena resena îne, vana, mi enê dest ra bifeletnîn. Ê ancî nêwurzenê. Cînî vana, qey şima de dîn-îman çin yo? Bêrîn mi enê zalimî ra bixelesnîn.

Bekê Badînî û birayê Zîne hêna nêwurzenê. A qîrena û ê heme wurzenê ke Zîne ha binê kurkê Memî de. Ca de uja Memî tepîşenê erzenê

zindan. Zîne zî kenê gerdewan. Uja de ewnêna Memî. Hind weş miqatê Memî bena, Mem beno rind. Bekê Badînî şino Memî vînenno, vano, şima çî rê Mem kerdo zindan, dê şêrîn Memî vînin, Zîni senî weş miqatê ê bîya.

Bek vano ez bena gerdewan. Ê kenê gerdewan. Wer nêdano Memî. Mem beno zehîf. Mem keder keno, keno mireno. Zîne zî keder kena kena mirena. Wasî kena, vana, gorê mi zî ê Memî het bikenîn.

Aye zî Memî het kenê heq. Bekê Badînî vano, şima ana kerd, a dinya de zî ê hê têhet. Mîr Zeydîn hêrs beno, şûrê xwu weşenno, Bekê Badînî kişeno. Gunê ê perena serê gorê Mem û Zîne. A dinya de zî Bek beno gerdewanê verê berê înan. Eke gunê ê nêperayîn serê gorê îne, ê her di zî inka cehenem de bî.

## EZBETA MILAN

Arêkerdoxe:

**Hacer PETEKKAYA**

Mintiqa: **Çermûge**

Çime: **Sedîrye Petekkaya**

Beno nêbeno jwana beno, ezbeta ci girde bena. Ci rê vanê: "Ezbeta Milan." Ezbeta Milan bol bol gird a. Jew mêrdek esto, bol mêrde wo la feqîr o, ci rê vanê Dewrêşê Evdilî. Înan rê vanê: "Miloy", nînan rê vanê: "Dewrêşê Evdilî".

Yenê pêser, vanê: "Şima zanê bêrê ma ney biqornim, va şewra tîya ra şiro, xora feqîr o." Keyneka ci yena vana: "Bawo! Ezbeta ma ezbeta Milan a, bênamus a, ê çay û qehwan a, destê xo nêbena. Nê Dewrêşê Evdilî dew ra meqorne, paştîya tu wo." Pîyê ci vano: "Siktir qal-taxe. Gurwewo ke bi to nêmendo, çî ê qîsey bi to mendê, vazde keyî zere." Keyneke fina yena vana: "Bawo! Ezbeta ma ezbeta Milan a, ê çay û qehwan a, bênamus a. Ti Dewrêşê Evdilî dew ra meqorne." Fina qahirîyeno keyneke ra. Keyneke şina zere dahanî nîna.

Roje, dide, hîrê. A serre hîrê



ezbetî werzenê ro pêrdê ci. Werzenê ro pêrdê ci, talanê1 ci benê. Talanê ci benê, kes nêşino talanî dima. Pêro ameyê zere de niştê ro. Ey jî qehwe kerdo pir û duz de nawo ro. Vano: "Kam nê qehwî bişimo, o do şiro talanî dima." Kes qehwî nêşimeno. Ey de Dewrêş jî zê Ded Xelîlî ya2 koçê xo berdo tek û tenya Memik3 de nawo ro. Kam şiro dima, kam nêşiro dima. Kam şiro dima? Vanê: "Wa jew şiro." Di teneyî şinê. Nay de maya ci resena bi ci û çerx kena. Vana: "Hewna fina ma do şim talanê şima açarnim, barê şima wegim?" Ey Dewrêş ja nîyo. Birawo qij Evdîn vano: "Ez şinane." Maya ci vana: "La meşo, la meşo."

Tey baş nêkena. Nişeno raye şino, fincana qehwî şimeno. Birayê ci yeno vano: "Yaniş, yaniş. Ma nêşinim talanê şima nêaçarnim." Birayê ci vano: "Ez şinane." Dewrêş vano: "Evdîn, meşo mi suwend werdo. Bew ke ti şirê heto cenaza to pey de nêro ez nînane to dima ha."

Evdîn dano piro şino. Şino di ezbeta vîyarneno, ezbeta peyîne manena. Ezbeta peyîne de aqilî bol ê. Vanê: "Şima ey de baş nêkenê. Se kenê bikirê boko şima berê meralan ro dê. Ca wo ke lingê istorê lincî de şî war ja bikşê. Ê devan a şinê, o istor a şino. Lingê istore lincî mîyan de şinê war, ê şinê cemayenê ro ser û Evdînî kişenê.

Evdînî kişenê û pêşenê ro istorda ci, pey de rişenê. Istore yena. Dewrêş nişeno ro istor û vano: "Mo Evdîn qeçek bo, mo ez verg o, verg. Konê şima pêro berê meydo. Dewrêş şino a ezbeti jî vîyarneno û ageyreno.

Keyneke şina vana: "Pîyê mi! Mi to ra nêva ke, ezbeta ma ezbeta Milan a, ê çay û qehwan a, bênamus a." O çax pîyê ci gêno ay belaş dano bi Dewrêşî û qedîyena şina.

## SEYDVANÎYA DAT HESENÎ

Dat Hesênê Îboyî şefeqê sibayî şono, semedî zerancan meterîs de roşeno. Yey ra pey cenîya yey dîna xwu bedilnena. Dewi ra yew camîrd şono nîzdî meterîsî, venda yey dano vano "Bî keye, cenîya to şîya rehmet." O ageyreno vano "Heşî! Vengê xwu meki, zerancî zexalîne. Şîrî kefen û sabin ha qutî di yê. Ja bişîwî, hewanî, heton ki ez bîra."

**Cemal Evdilnasirê Mehemê Elî Temirî**

## TENAYÎ

tenayî rey-rey bena ti,  
mi verar de  
rey-rey zî ez serê koyan de  
timûtîm cuya ke ez nêcuyaya  
û ti ya ke ez hesreta ci ya  
mi rê cuynena

**Gursel AKKUŞ**

## KÎBAR

Arêkerdox: **Ehmedê Dirihî**  
Mintiqa: **Dakon**  
Vatoxe: **Xurmê Ameran (Anonîm)**

Kîbar Zîvêr xap o, şaristûn o, şaristûn o  
Kiras kitûn, bedel Xûn o, bedel Xûn o  
Kîbar wilay zewac bêzêrr gola bêqûm o, gola  
bêqûm o

Kîbar ino Wun o, vera min o, vera min o  
Tutîn Wunî kesikin o, kesikin o  
Kûmo rind o, leyaqê cûnê min o, cûnê min o

Kîbar cayê min û tu yow nevîn o, yow nevîn o  
Ma sare piya nayo yow berzîn o, yow berzîn o  
Eşqê min û tu eşqê Mem û Zîn o, Mem û Zîn o

Kîbar êro howt o, êro howt o  
Kîbar ti runîştî serê golê, serê golê  
Teres roc ûmewo çarekê halê, çarekê halê

Teres veng ho yeno, vengê zel o, vengê zel o  
Tu nîva eyb û etef o, eyb û etef o  
Tu new dowûn Dakûn xwu hesnayo, xwu hesnayo  
Teres çim mi gina tu, ling mi bîy zerd û zengo

Kîbar ma şîn î n verardî, î n verardî  
Vowr varena bena ardî, bena ardî  
Rebîyo ti mirad min û keleşgorê mi biqedînî  
Aşmê gula mardî, gula mardî

Kîbar ma şîn warê Duzî, warê Duzî  
Ma xwu ver vecenî çend qelbuzî  
Rebîyo ti mirad min û keleşgorê mi biqedînî  
Aşmê mîyûn temuzî, mîyûn temuzî

Kîbar bûnê bay mi ambar î, bay mi ambar î  
Tira bigêr nê dueş û nê kendalî, nê kendalî  
Kîbar dêst tu biyêr şêr warûn corî, warûn corî

Kîbar ma bar kenî, warê sayverî, warê Sîverî  
Komê bay mi ûnika hetê serî, hetê serî  
Teres ti hefte ra hefte bêr kêy ma wo şêrî  
Ye ra tu ser veyşên çilê qazî, mi ser fenerî

Kîbar heyî heyî heyî heyî, heyî heyî  
Ez pawê tu vindîr heta kêyî, heta kêyî?  
Dar sipê yo kowt mi gilêyî, mi gilêyî

Kîbar wilay ez qayîl a tu biyêrî, tu biyêrî  
Şow tarî ya ez nêşken awkûn ra vîyêrî  
Çim tu yê siyayî, sê astarî, sê astarî  
Badê çimûn siyayî ez towbekar a, ez towbekar a  
Astarê bî asmîn ra şîyêrî, asmîn ra şîyêrî

## MÎRÇİKÊ ESTANIKAN

Bi rengê porê xo reng dana şewan  
Bi awiranê xo teyšaniyan lownena  
Eşqanê kanan nimnena çimanê xo de  
Û qal kena, sey perîyê estanikan

Yew çeku ya, lewanê heskerdişan ra  
Yew şayî ya, verisniyê şilîyan ra  
Eşqanê qedîman pawena awiranê xo de  
Û qisê kena, sey mirçikê estanikan

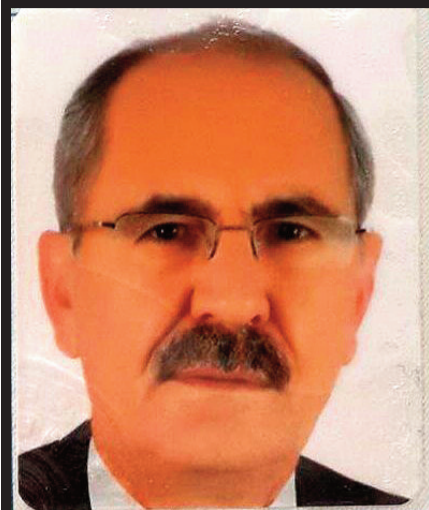
Tarîyan ra birnena rengê çimanê xo  
Û bena lorî alişkanê gerguşan de  
Badî teynatî kişena, huyayîş kena zergun  
Û qal kena, sey perîyê estanikan

Yew deyîr a, xeyalanê bêpeynîyan ra  
Yew hêvî ya, hewnanê vînbîyayan ra  
Heval û hem embaz a, yew welato esmer ra  
Û qisê kena, sey hehecikê estanikan

Yew vil a, deştanê welatê ma ra  
Yew çilkê aw a, royanê koyanê ma ra  
Herikyena, badî payîzan kena wesar  
Û qal kena, sey perîyê estanikan

Emşo meyman a, welatê esmeren ra  
Nika yew fîtik a, lewanê şayîyan ra  
Derdan kena kan şîran xemilnena  
Û qisê kena, sey mirçikê estanikan

**Muhamed Deza BATUR**



## TAZÎYE

Endamanê Ziwan-Komî  
ra nuştox-cigêrayox û sîya-  
setkaro kurd Mehemed  
Akyol ke demeyêko derg  
ra nêweşê qanserî bi,  
08.06.2014 de şî rehmet.

Homa ey bi rehma xo şa  
bikero, keye û gedanê ey  
rê sebir bido. Cayê ey  
cenet bo.

**ZIWAN-KOM**

## ZERRÎ

ez nêweş a, nêweşê zerrî  
bal û bejna xo ya girêde  
şal û qutniyê Şam û Helebî  
ser de raverde muraya nezerî  
şo Kurdistan de xo bişane zê roja verî

welatê Kurdistanî rez kerî  
awa Ferat û Muradî ser kerî  
mîyan ra biyarî berî  
payîzî berî Şam û Heleb de biroşî  
pê bigêrî şal û wutnî û muraya nezerî



ez nêweş a, xilam a, lo derdo  
yare gijiko kej şane kerdo  
kilê çima brûyan ra ardo berdo  
aqil û fam sereyê Sitarî de nêverdo

**Sitarê Xelan**

## NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: **Ehmedê Dirihî**



xîyarê luyî (Gimgim)  
zebeşa tehle (Sêwregi)

**Kurmançî:** feltîşok, gojalk, hen-  
zal, henzel, kujalik, kujalk, kun-  
dirê mêw, kuzark, mêwa beyar,  
petîşok, petrîşok, zebeşa ebucehil,  
zebeştahl

**Soranî:** girjalk, gûjalk, tehle sêw  
**Goranî:** kaleke marane, kekre

**Latînî:** Citrullus colocynthis  
**Tirkî :** acı karpuz